

“รากหญ้า:” ส่วนที่ถูกนับ เพื่อที่จะไม่นับรวม¹

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร²

¹ เรียบเรียงและลำดับความใหม่จากงานวิจัยเรื่อง “สุนทรียศาสตร์กับการเมืองภาคประชาชน” ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2551 รายงานวิจัยนี้ได้รับการพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2554 โดยโครงการจัดพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 120-121, 135-137, 198-207, 216-217, 220-221

² ศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2555 สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สภาวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ปัญหาหลักของการเมืองไทยปัจจุบันประการหนึ่งอยู่ที่ว่า ผู้เลือกตั้งในชนบทหรือพวก “รากหญ้า” เริ่มตระหนักชัดถึงพลังอำนาจในเสียงของตนผ่านการเลือกตั้ง อันเป็นผลมาจากการดำเนินการทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยในรูปของนโยบายประชานิยมแบบต่างๆ ผู้เลือกตั้งในชนบทเริ่มตระหนักว่าหนึ่งคะแนนเสียงของตนมีความหมาย และสามารถแปรเปลี่ยนเป็นรูปธรรมในรูปของนโยบายสาธารณะแบบต่างๆ ที่ยังประโยชน์ให้กับพวกตน ที่นักการเมืองพรรคไทยรักไทยทำตามที่ได้สัญญาไว้ในตอนหาเสียงมากกว่าการรับเงินเป็นค่าขายเสียงจำนวนไม่กี่ร้อยบาทอย่างในอดีต ยิ่งมีการเลือกตั้งมากเท่าใด ความมั่นคงในอำนาจของประชาชนกลุ่มนี้ก็จะมีมากขึ้นตามนั้น เนื่องจากเป็นประชาชนส่วนข้างมากของประเทศ แต่สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ชนชั้นนำไทยไม่ว่าจะเป็นชนชั้นกลางในเมืองหรือชนชั้นสูงรับไม่ได้ และพยายามนำนิทานการเมืองเรื่องความโกงเขลาเบาปัญญาของผู้เลือกตั้งในชนบทและนักการเมืองซื่อๆ ที่ได้รับฉายาใหม่ว่า “นักเลือกตั้ง” มาฉายซ้ำ แต่สภาพสังคมไทยและสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากและรวดเร็วในโลกยุคโลกาภิวัตน์เกินกว่าที่ชนชั้นนำสองกลุ่มนี้จะตามทัน ทำให้นิทานการเมืองเรื่องนี้อาจใช้ไม่ได้ผลอีกต่อไป เพราะพวก “รากหญ้า” เริ่มเรียนรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและพลังหนึ่งเสียงของตน ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ผู้เลือกตั้งในชนบทและตัวการเลือกตั้งเอง มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนเกินไปกว่าที่นิทานการเมืองเรื่องประชาธิปไตยในสังคมไทยจะสามารถลดทอนลงมาให้เป็นเรื่องง่าย ๆ เกี่ยวกับการ “ซื้อสิทธิ-ขายเสียง” ได้ แต่เป็นระบบการแบ่งแยกการรับรู้ระหว่างผู้เลือกตั้งในชนบท กับกลุ่มพลังต่อต้านประชาธิปไตยในสังคมไทย ที่เราจะมองข้ามไปไม่ได้อีกต่อไป

เรื่องซีแยร์กับการเมืองของสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์ไม่ใช่เรื่องของความคิดเห็นที่ต่างกัน แต่เป็นเรื่องของช่องว่างหรือระยะห่างระหว่างตัวเรากับสิ่งที่สังคมกำหนดให้ กับเรามาในรูปแบบของความเป็นจริงทางสังคมแบบต่าง ๆ เช่น ปทัสถานสังคม จารีตปฏิบัติในสังคม เป็นต้น สุนทรียศาสตร์จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีพื้นที่ในสังคม เพื่อที่สังคมจะได้มองเห็นหรือได้ยินเราพูด บทบาทหรือหน้าที่หลักของระเบียบสังคมคือการรักษาช่องว่างหรือระยะห่างนี้ไว้อย่าง แข็งขัน ส่วนการเมืองในแบบของเรื่องซีแยร์คือการสลาย สันคลอนช่องว่างนี้ เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน หรือที่มีชื่อเรียก อีกอย่างว่า “ประชาธิปไตย” นั่นเอง ประชาธิปไตยทำให้ส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวมให้เป็นส่วนสามารถเข้ามามีส่วนในฐานะที่เป็น “ผู้พูด” และ ในการต่อสู้เพื่อให้มีฐานะเป็นผู้พูดนี้เองที่สุนทรียศาสตร์กับการเมืองมาบรรจบกัน เป็นการต่อสู้เพื่อจะกำหนดว่าใครหรืออะไรสมควรจะเป็นสิ่งที่มองเห็นและได้ยินในสังคม

พรรคชนะเกี่ยวกับความเสมอภาคของเรื่องซีแยร์ก็มีมิติของ สุนทรียศาสตร์เช่นกัน เนื่องจากเป็นการปฏิเสธการแบ่งแยกการรับรู้แบบ การจัดชั้นสูงต่ำที่ยอมรับหรือไม่ก็ส่งเสริมความไม่เท่าเทียมกันทางปัญญา และความไม่เสมอภาคระหว่างบุคคล และแสดงออกมาในรูปแบบของมโนทัศน์ เรื่อง “ความเห็นพ้องต้องกัน” และ “เสียงส่วนใหญ่” สำหรับเรื่องซีแยร์ ความไม่เท่าเทียมกันมีอยู่ในทุกสังคม ดังจะเห็นได้จากการที่สังคมพยายาม สร้างหลักการว่าด้วยความเสมอภาคขึ้นมาเพื่อจะลดความไม่เสมอภาค ในขณะนี้ ความเสมอภาคในฐานะที่เป็นการแบ่งแยกการรับรู้ชนิดหนึ่ง จึง ทำให้ความไม่เสมอภาคเป็นไปไม่ได้และมองเห็นได้ หากไม่มีความเสมอภาค ความไม่เสมอภาคก็ไม่สามารถปรากฏให้เห็นเพราะไม่รู้จะไปเทียบเคียงกับ

อะไร ดังนั้น สิ่งที่ร้องซีแอร์ทำการนำเสนอการเมืองแบบประชาธิปไตยของการไม่เห็นด้วย/เห็นไม่ตรงกัน (a democratic politics of disagreement) มองในแง่นี้ ส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวม จึงไม่ใช่ความผิดพลาดหรือความล้มเหลว หรือเป็นปัญหาของระบบ ตรงกันข้ามสิ่งเหล่านี้คือเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับความเสมอภาคแบบประชาธิปไตย นั่นคือ ประชาธิปไตยสำหรับร้องซีแอร์สงวนไว้สำหรับสถานการณ์ที่ทำให้การจัดระเบียบของสังคมเกิดการชะงักงัน กล่าวอย่างสั้นที่สุด ประชาธิปไตยสำหรับร้องซีแอร์คือ “รูปแบบของการเมืองในการสร้างการรับรู้ทางการเมืองให้เกิดขึ้น” (“politics’ mode of subjectification”) การเมืองของสุนทรียศาสตร์ในรูปแบบของร้องซีแอร์คือการพยายามสร้างการรับรู้ทางการเมืองแบบใหม่ผ่านการสร้างระบบการแบ่งแยกการรับรู้ชุดใหม่ ที่มีที่ว่างให้กับสิ่งที่ไม่ถูกนำเสนอ นั่นคือ ส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวมให้เป็นส่วน

การเมืองในรูปแบบของร้องซีแอร์จึงเกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์เสมอ เนื่องจากการเมืองคือมรรควิธีที่เป็นทางการแบบเดียวในการจัดวางสิ่งต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นประชาชน สถาบัน หรือความเป็นไปได้ต่างๆ ในสังคม หรือที่เดอเลซเรียกว่า “การจัดวางทางสังคม” (dispositif) นั่นเอง ส่วนสุนทรียศาสตร์ก็เกี่ยวข้องกับการเมืองเสมอ เพราะเป็นเรื่องของการจัดเรียงและกำหนดรูปแบบการรับรู้ของคนในสังคม ทั้งการเมืองและสุนทรียศาสตร์จึงร่วมกันกำหนดเงื่อนไขที่ทำให้การรับรู้และประสบการณ์ของคนในสังคมเป็นไปได้ สุนทรียศาสตร์จึงเป็นประสบการณ์การรับรู้ที่เฉพาะเจาะจงที่นำไปสู่การรับรู้โลกเฉพาะแบบหนึ่ง การเมืองของสุนทรียศาสตร์ในรูปแบบของร้องซีแอร์คือความพยายามที่จะแสวงหาระบบการแบ่งแยกการรับรู้ที่จะทำให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันเกิดขึ้นได้

ผู้เลือกตั้งในชนบท: การเลือกตั้งกับการแบ่งแยกการรับรู้ ทางการเมืองของประชาชน

ในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ การเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกตั้งใหญ่หรือการเลือกตั้งทั่วไป (a general election) ไม่ได้เป็นเพียง มรรควิธีในการเปลี่ยนผู้นำและผ่องถ่ายอำนาจทางการเมืองอย่างสันติวิธีเท่านั้น แต่การเลือกตั้งยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่สร้างการแบ่งแยกและความแตกแยกทางการเมืองที่เข้มข้นและรุนแรงได้ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทางการเมือง ทำหน้าที่เป็นกลไกในการแบ่งแยกผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตาม แนวทางนโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคการเมืองหรือนักการเมือง ในการหาเสียง พรรคการเมืองและนักการเมืองจะใช้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง นับตั้งแต่การใช้นโยบายสุดขั้วแบบต่างๆ จนถึงระบบหวัหวัคคะแนน เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ การใช้พรรคพวก เพื่อนฝูง เจ้าพ่อ มือปืนรับจ้าง เพื่อขจัดคู่แข่ง³ และการซื้อเสียง เป็นต้น การกระทำเหล่านี้สร้างความแตกแยกและแบ่งแยกในชุมชน บ่อยครั้งที่กลายเป็นบาดแผลที่บาดลึกจน หลังการเลือกตั้งก็ยังไม่จบสิ้น ดังตัวอย่างของการเลือกตั้งในประเทศศรีลังกา ที่พรรคการเมืองของชาวสิงหลที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศต่าง ชวนนโยบายการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์อย่างสุดโต่ง (ethnic outbidding)⁴ ไม่ว่าจะเป็นการให้ภาษาสิงหลเป็นภาษาประจำชาติ การกีดกันและปิดกั้นชาวทมิฬที่เป็นคนกลุ่มน้อยของประเทศแบบต่างๆ จนที่สุดชาวทมิฬก็หันไปจับอาวุธต่อสู้กับรัฐบาลศรีลังกาที่มีชาวสิงหลเป็นใหญ่ในรูปของ

³ การอภิปรายเกี่ยวกับการฆาตกรรมทางการเมืองในสังคมไทยในอดีต สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ใน Anderson, “Murder and Progress in Modern Siam,” pp. 33-48.

⁴ Devotta, “Illiberalism and Ethnic Conflict in Sri Lanka,” pp. 84-98.

ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่เรียกว่า “ขบวนการปลดปล่อยพยัคฆ์ทมิฬอีแลม” (LTTE: Liberation Tigers of Tamil Eelam)

ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในประเทศศรีลังกาอันเป็นผลมาจากการโหมกระพือความเกลียดชังทางชาติพันธุ์ของนักการเมืองเพื่อผลในการเลือกตั้ง ช่วยให้เราเห็นถึงความแตกต่างระหว่างมโนทัศน์เรื่องเอกลักษณ์ (identity) และความเฉพาะเจาะจงหรือความเป็นเอกพจน์ (singularity) กล่าวคือ นักการเมืองชาวสิงหลต่างเล่นกับเอกลักษณ์ความเป็นสิงหลด้วยการผนวกรวม กลืนกลายความแตกต่างต่าง ๆ ไว้ภายใต้เอกลักษณ์ของความเป็นสิงหล ทำให้ไม่มีพื้นที่ให้กับความเฉพาะเจาะจงของคนกลุ่มน้อยอย่างชาวทมิฬโดยมีความเชื่อว่าเอกภาพคือการทำให้เหมือนกันหรือทำให้เป็นแบบเดียวกัน (standardization) แต่การทำให้เป็นแบบเดียวกันทางสังคม-วัฒนธรรมเท่ากับเป็นการกีดกันปิดกั้นคนกลุ่มอื่น และสุดท้ายก็นำไปสู่ความขัดแย้งและการแบ่งแยกที่รุนแรง...

ในกรณีของประเทศไทย การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรและพรรคไทยรักไทยผ่านนโยบายประชานิยม ทำให้พรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น ขณะเดียวกันนโยบายประชานิยมของทักษิณ กลายเป็นเป้าโจมตีให้กับฝ่ายตรงข้ามนำไปเป็นข้อโจมตีทางการเมือง⁵ จนต้องสูญเสียอำนาจทางการเมืองไปในที่สุด ตารางที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นคะแนนนิยมของพรรคไทยรักไทยในลักษณะที่เรียกว่า “ก้าวกระโดด” จากการได้รับการเลือกตั้งจำนวน 248 ที่นั่งในปี พ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 377 ที่นั่งจากทั้งหมด 500 ที่นั่ง ในปี พ.ศ. 2548

⁵ จาตุรนต์, *ความจริง วิกฤตประชาธิปไตย*, pp. 55-61.

แม้แต่ในเขตกรุงเทพมหานคร พรรคไทยรักไทยก็ได้ที่นั่งถึง 32 จากทั้งหมด 37 ที่นั่ง การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 ทำให้พรรคไทยรักไทยกลายเป็นพรรคการเมืองแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่สามารถครองเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรเพียงพรรคเดียว ผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 สร้างความตื่นตระหนกให้กับชนชั้นนำไทยอย่างมาก ผลการเลือกตั้งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าพรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุด ได้รับความนิยมจากผู้เลือกตั้งทั่วประเทศสูงที่สุด มีสมาชิกพรรคมากที่สุด และมีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เลือกตั้งมากที่สุด ปრაการการณ์เช่นนี้ทำให้ชนชั้นนำไทยและพลังต่อต้านประชาธิปไตยในสังคมไทยเกิดความวิตกกังวลเพราะเห็นว่าพรรคไทยรักไทย และ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อยู่ในฐานะที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปในทิศทางที่อาจไม่เป็นผลดีกับกลุ่มตน

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544

ชื่อพรรค	บัญชีรายชื่อ (คน)	แบ่งเขต (คน)	รวม (คน)
พรรคไทยรักไทย	48	200	248
พรรคประชาธิปัตย์	31	97	128
พรรคชาติไทย	6	35	41
พรรคความหวังใหม่	8	28	36
พรรคชาติพัฒนา	7	22	29
พรรคเสรีธรรม	0	14	14
พรรคราษฎร	0	2	2
พรรคกิจสังคม	0	1	1
พรรคถิ่นไทย	0	1	1
รวม	100	400	500

ที่มา: 1. <http://th.wikipedia.org/wiki/>, 2. ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, <<http://www.ect.go.th>>, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2548] อ้างจาก ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า, ผู้เรียบเรียง นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ <http://www.thaipoliticsgovernment.org/wiki/>

ตารางที่ 2 ผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

ชื่อพรรค	บัญชีรายชื่อ (คน)	แบ่งเขต (คน)	รวม (คน)
พรรคไทยรักไทย	67	310	377
พรรคประชาธิปัตย์	26	70	96
พรรคชาติไทย	7	18	25
พรรคมหาชน	0	2	2
รวม	100	400	500

ที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki/>, ผู้จัดการออนไลน์, <http://www.manager.co.th/Election48/ElectionTable.html>

จริงๆ แล้ว นโยบายประชานิยมไม่ใช่ของใหม่ในสังคมการเมืองไทย แต่สิ่งใหม่ที่ พ.ต.ท.ทักษิณและพรรคไทยรักไทยทำคือการทำให้ นโยบายประชานิยมกลายเป็นสาระสำคัญของการเมืองในระบบการเลือกตั้งของสังคมการเมืองไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งที่ พ.ต.ท.ทักษิณและพรรคไทยรักไทยทำกับการเมืองไทยคือการเปลี่ยนรูปแบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสังคมชนบทไทย นั่นคือ ภายใต้ นโยบายประชานิยมของทักษิณ ผู้เลือกตั้งในชนบทไม่ได้เลือกตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังลงคะแนนเสียงเลือกนโยบายของพรรคด้วย และทำให้ พรรคการเมืองเริ่มมีความสำคัญมากกว่าตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ฝ่ายตรงข้ามมักวิจารณ์นโยบายประชานิยมของทักษิณอย่างรุนแรงว่ามีเป้าหมายอยู่ที่ การบ่อนทำลายขบวนการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม ดังนั้นจึงเป็นภัยคุกคามต่อระบอบประชาธิปไตยไทย ความ

เกลียดชังและเกลียดกลัวประชาธิปไตยในหมู่ชนชั้นนำไทยในระยะหลัง ๆ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกประชาธิปไตยในสังคมไทยใหม่ว่า “ประชานิยม”⁶ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การรังเกียจเดียดฉันท์และดูแคลนนโยบายประชานิยมของทักษิณ ทำให้ชนชั้นนำไทยแทนที่คำว่า “ประชาธิปไตย” ด้วยชื่อเรียกใหม่ที่ผสมการดูถูกดูแคลนว่า “ประชานิยม” และทำให้ประชาธิปไตยกลายเป็นเรื่องแคบ ๆ เกี่ยวกับนโยบายประชานิยม นัยของการแทนที่นี้ก็คือการตัดตอน บ่อนทำลายประชาธิปไตยให้กลายเป็นเรื่องแคบ ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า “ประชานิยม” นั้นเอง⁷

เมื่อเป็นเช่นนี้ ชื่อเฉพาะที่เรียกว่า “ประชานิยม” ก็มีฐานะไม่ต่างไปจากชื่อเฉพาะที่เรียกว่า “ทักษิณ” และ “ระบอบทักษิณ” ที่ถูกทำให้กลายเป็นปีศาจทางการเมืองชนิดใหม่ที่คอยหลอกหลอนประชาธิปไตยไทยในความหมายที่รัฐบาลชุดต่าง ๆ หลังจากรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ต่างก็ต้องดำเนินนโยบายประชานิยมที่ พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นผู้ริเริ่มไว้ ไม่มีความกล้าหาญพอที่จะยกเลิกนโยบายเหล่านี้ แม้ว่าครั้งที่ยังไม่ได้เข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศก็จะวิพากษ์วิจารณ์นโยบายประชานิยมของทักษิณ อย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลของ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ที่แต่งตั้งโดยคณะรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 หรือรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะที่กองทัพให้การสนับสนุนก็ตาม จะต่างกันก็แต่ว่ารัฐบาลที่มาทีหลัง

⁶ อ่านการอภิปรายถึงความเกลียดชังประชาธิปไตยในหมู่ชนชั้นนำที่มองประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นพลังในการล้มล้างระบอบการปกครองของตนได้ใน Rancière, *The Hatred of Democracy*.

⁷ การอภิปรายเกี่ยวกับประชานิยมในสังคมไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ใน McCargo, “Populism and reformism in contemporary Thailand,” pp. 89-107.

รัฐบาลพรรคไทยรักไทยไม่ได้เรียกนโยบายของตนว่า “ประชานิยม” แต่มีชื่อเรียกใหม่อย่างเช่น “มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ” ของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะอย่างเช่นโครงการเช็คช่วยชาติที่จ่ายให้ผู้มีรายได้น้อยรายละ 2,000 บาท และโครงการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ เดือนละ 500 บาทต่อคน เป็นต้น

ฉะนั้น การเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศที่ระบอบและวัฒนธรรมประชาธิปไตยยังไม่อยู่ตัว มักจะนำมาซึ่งความแตกแยกและการแบ่งแยกทางการเมือง มากกว่าเสถียรภาพทางการเมืองอย่างที่ยินยอมเข้าใจกัน การเลือกตั้งในระดับประเทศในประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่ทั้งหลาย เป็นเครื่องยืนยันที่ดีถึงความแตกแยกและความรุนแรงทางการเมือง แม้ว่าการเลือกตั้งในประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่เหล่านี้ จะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่กลับมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญประการหนึ่ง นั่นคือ ตัวการเลือกตั้งเองสร้างความแตกแยกและการจับขั้วทางการเมืองที่เข้มข้นและรุนแรงในประเทศเหล่านี้ ฉะนั้น การเลือกตั้งในประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่อย่างในประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นกลไกในการแบ่งแยกการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน ผลการเลือกตั้งในระยะหลังๆ ในประเทศไทยในระดับหนึ่ง บ่งบอกถึงความแตกต่างในระบบการแบ่งแยกการรับรู้ของผู้เลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเมืองกับในชนบท และระหว่างต่างภูมิภาคของประเทศอย่างเห็นได้เด่นชัด เช่น ภาคเหนือ, ภาคอีสานและบางส่วนของภาคกลางเลือกพรรคไทยรักไทย ในขณะที่ภาคใต้เลือกพรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น

ความแตกต่างของการทำงานของการทำงานของการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดแบ่งและแบ่งแยกการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งระหว่างประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยอยู่ตัวแล้ว กับประเทศที่ระบอบประชาธิปไตยเพิ่งเริ่มต้น กลายเป็นคำถามหลักที่นางฮิลลารี

คลินตัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต้องคอยตอบคำถามผู้สื่อข่าวในการเดินทางมาร่วมประชุมอาเซียนที่จังหวัดภูเก็ตของประเทศไทย เมื่อช่วงปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552 ในการให้สัมภาษณ์ของนางคลินตันกับสถานีข่าวโทรทัศน์ Nation Channel เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ต่อคำถามที่ว่าเธอรู้สึกอย่างไรที่ต้องมาทำงานกับอดีตคู่ต่อสู้ทางการเมือง⁸ ก่อนตอบคำถาม นางคลินตันตั้งข้อสังเกตระคนความแปลกใจว่าคำถามดังกล่าวจะเป็นคำถามยอดนิยมที่เธอถูกถามในการเยือนเอเชียของเธอ จากนั้นนางคลินตันก็ตอบว่าในการเลือกตั้ง เรา (หมายถึงตัวเธอและนายบารัค โอบามา) แข่งขันกันอย่างดุเดือดเพื่อชนะคู่ต่อสู้ และในระหว่างการทำเสียง เราก็พูดบางอย่างที่ไม่ดีต่อกัน “แต่ในประเทศของเรา” นางคลินตันกล่าวเสริมว่า “เมื่อการเลือกตั้งยุติลง เราพยายามจะทำงานร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ”

นอกจากนี้ นางคลินตันยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “ในระบบของเรา เมื่อประธานาธิบดีขอให้ใครไปช่วยงาน คนนั้นจะรู้สึกว่ามันสมควรไปช่วยเพราะทุกคนอยากช่วยให้ประธานาธิบดีประสบความสำเร็จในการบริหารประเทศ” จากนั้นนางคลินตันก็ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าในการเยือนอินโดนีเซียของเธอ คำถามที่ว่าทำไมเธอยังทำงานกับคู่ต่อสู้ทางการเมืองเป็นคำถามที่เธอถูกถามบ่อย ๆ คำถามดังกล่าวทำให้เธอรู้สึกว่า **เส้นแบ่งถูกลากขึ้นอย่างชัดเจนจากการเลือกตั้งว่าใครคือมิตรและใครคือศัตรู** การเลือกตั้งกลายเป็นเรื่องส่วนตัว ส่วนคำตอบของเธอต่อคนอินโดนีเซียก็คือว่าสังคมอเมริกันเรียนรู้จากประสบการณ์ของการเป็นประชาธิปไตยว่าประเทศชาติต้องมาก่อน นักการเมืองมาแล้วก็ไป คนชนะและแพ้การเลือกตั้ง แต่ทันทีที่

⁸ “Exclusive Interview with US Secretary of State,” *The Nation* Online 23 July 2009.

การแข่งขันยุติลง เราก็หันมาทำงานร่วมกัน แม้ว่าจะยังคงมีการไม่เห็นด้วย หรือเห็นต่างกันในเรื่องของนโยบาย เราทุกคนทำเพื่อประเทศชาติ ฉะนั้น จึงไม่มีปัญหาที่จะทำงานร่วมกับอดีตคู่ต่อสู้ทางการเมือง

นัยของคำตอบของนางคลินตันข้างต้นน่าจะเป็นว่าสำหรับ ประเทศที่ประชาธิปไตยยังไม่อยู่ตัวและวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยยังไม่มั่นคง คนในสังคมมักมองหรือเข้าใจการเมืองในแบบของการแยกมิตร-ศัตรู อย่างเด็ดขาดและชัดเจน ทำให้ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้หลังการเลือกตั้ง และทำให้ไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมการเมืองแบบอเมริกัน แต่ในอีกระดับ การที่นักการเมืองและระบบการเมืองอเมริกันคลี่คลายมาในรูปแบบนี้ได้ เหตุผล หนึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าสังคมอเมริกันให้ความสำคัญกับเสียงของประชาชน ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง เคารพและยอมรับใน เสียงของประชาชน ฉะนั้น เมื่อประชาชนอเมริกันตัดสินใจลงคะแนนเสียง อย่างไม่เห็นแก่หน้า ไม่มีการโต้แย้ง หากไม่ยอมรับในอำนาจการ ตัดสินใจของประชาชน เช่น หากว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งโหวตเลือกผู้สมัคร ของพรรคตรงข้ามอย่างที่ถือปฏิบัติในประเทศไทย ก็เท่ากับว่าไม่ยอมรับใน อำนาจของประชาชน การยอมรับในอำนาจของประชาชนในสังคมอเมริกัน ทำให้หลังการเลือกตั้ง ทุกอย่างก็ยุติลง หากต้องการต่อสู้แข่งขัน ก็ต้องรอ การเลือกตั้งครั้งต่อไปที่จะมีขึ้นอย่างแน่นอน ตามเวลาที่กำหนด ไม่มีพลัง นอกกระบวนมาเปลี่ยนแปลงให้ไม่มีการเลือกตั้งแต่อย่างใด

...การชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 นำไปสู่สิ่งที่ ริ่งซีแยร์เรียกว่า “ความเกลียดชังประชาธิปไตย”⁹ ในหมู่ชนชั้นนำไทย

⁹ Rancière, *Hatred of Democracy*.

และเพื่อที่จะทำลายความชอบธรรมทางการเมืองจากการชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายของทักษิณและพรรคไทยรักไทย ชนชั้นนำไทยก็ร่วมกันสร้างการแบ่งแยกการรับรู้ทางการเมืองชุดใหม่ขึ้นในสังคมไทยผ่านกลไกที่เรียกว่า “การเมืองสะอาด” (clean politics)¹⁰ ขบวนการต่อต้านทักษิณร่วมกันเสนอข้อถกเถียงว่า พ.ต.ท.ทักษิณและพรรคไทยรักไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอย่างไม่ถูกต้องและไม่ชอบธรรมผ่านการซื้อเสียงจากผู้เลือกตั้งในชนบทที่ขาดการรับรู้และเงื้อมมือ จึงเป็นการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอย่างไม่เป็นประชาธิปไตย ดังนั้น จึงไม่มีความชอบธรรมทางการเมืองในการบริหารประเทศ นอกจากนี้กลุ่มต่อต้านทักษิณยังโจมตีอีกว่าระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลทักษิณ ไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง แต่เป็น “ระบอบนักเลือกตั้ง” จากมุมมองของ “การเมืองสะอาด” ทักษิณคือตัวอย่างที่สุดุดังของนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชันที่มีส่วนอย่างสำคัญในการสถาปนา “การเมืองสกปรก” (dirty politics) ที่ใช้เงินจำนวนมากมหาศาลในการซื้อเสียงเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ทรรศนะที่มีต่อการเมืองและการเลือกตั้งเช่นนี้ ไม่ใช่จะเพียงแต่ไร้เดียงสา แต่ยังขาดมิติทางประวัติศาสตร์อีกด้วย เพราะเท่ากับเป็นการปฏิเสธว่าในอดีตที่ผ่านมา ก่อนหน้ารัฐบาลพรรคไทยรักไทย ไม่มีการซื้อเสียงและไม่มีการดำเนินนโยบายหาเสียงแบบที่เรียกว่า “ประชานิยม” แต่อย่างใด

ฝ่ายที่ต่อต้านทักษิณชูประเด็นเรื่องการทำการเมืองไทยให้สะอาดปลอดจากเชื้อโรคร้ายที่เรียกว่า “การซื้อเสียง” เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้กับการรณรงค์เคลื่อนไหวทางการเมืองแบบต่างๆ ของตนเพื่อขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณออกจากอำนาจ นับตั้งแต่

¹⁰ Thongchai, “Toppling Democracy,” pp. 24-30.

การรวมพลังมวลชนกดดันทัศนผ่านการขอ “ถวายคืนพระราชอำนาจ” เพื่อแต่งตั้ง “คนดี” มาปกครองประเทศ จนถึงกรเรียกร้องให้กองทัพเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ในทางปฏิบัติ ข้อถกเถียงของการทำการเมืองไทยให้สะอาดที่มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การจัดปัญหาคอร์รัปชัน กลับลงเอยด้วยการทำลายกระบวนการเลือกตั้งของการเมืองไทยอย่างรุนแรงด้วยการเรียกร้อง สนับสนุนและส่งเสริมวิธีการต่างๆ ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เพื่อชำระล้างการเมืองสกปรกหรือการเมืองที่ทุ้มเงินซื้อเสียง โดยมีความเชื่อมั่นว่าวิธีการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยในที่สุด การรับรู้เช่นนี้เห็นได้เด่นชัดในเวลาต่อมาในรูปของการเคลื่อนไหวเรียกร้องในสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองใหม่” ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในการชุมนุมเคลื่อนไหวรอบที่ 2 ในปี พ.ศ. 2551 ส่วนสาระสำคัญหลักของการเมืองใหม่ในช่วงนั้นก็คือข้อเสนอในการจัดแบ่งอำนาจใหม่โดยให้ร้อยละ 30 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง ที่เหลืออีกร้อยละ 70 มาจากการแต่งตั้ง

ขณะเดียวกันข้อเสนอเรื่อง “การเมืองสะอาด” ยังสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ของกลุ่มคนที่ต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรที่มีลักษณะของการเป็นนักปฏิบัตินิยมและสมัยใหม่นิยม เป็นนักปฏิบัตินิยมเพราะวิธีการอะไรก็ได้ไม่สำคัญ จะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ก็ไม่สำคัญ ขอให้สามารถขับไล่ทักษิณออกจากตำแหน่งเป็นใช้ได้ นั่นคือ เป้าหมายสำคัญและมาก่อนวิธีการ เป้าหมายสร้างความชอบธรรมให้กับวิธีการ ส่วนเป็นสมัยใหม่นิยมก็เพราะว่าต้องทำลายสิ่งเก่าทิ้งก่อนจึงจะสามารถสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาได้ไม่ต่างจากการทอดไข่ที่ต้องทำลายไข่ให้แตกก่อน เป็นต้น¹¹ ในฐานะที่เป็นระบบ

¹¹ Harvey, *The Condition of Postmodernity*.

การแบ่งแยกการรับรู้ชุดใหม่ วาทกรรมว่าด้วย “การเมืองสะอาด” สร้างการรับรู้ทางการเมืองชุดใหม่ที่เชื่อว่าการคอร์รัปชันและนักการเมืองที่คอร์รัปชันเป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทยมากกว่าการยึดอำนาจของคณะทหารหรือการแทรกแซงทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือข้อกำหนดของกฎหมายรัฐธรรมนูญ การรับรู้ทางการเมืองแบบใหม่นี้ เห็นได้ชัดเจนจากการชุมนุมประท้วงของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยรอบที่ 2 ที่ต้องการขับไล่รัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวชและของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ที่ถูกมองว่าเป็นรัฐบาลตัวแทนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร การเคลื่อนไหวรอบที่ 2 ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2551 มีการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีลักษณะของการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ แต่กลับได้รับการยอมรับหรือไม่ก็เฉยเมยจากสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการบุกเข้ายึดทำเนียบรัฐบาล การปิดล้อมรัฐสภา และการยึดสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินดอนเมือง เป็นต้น การกระทำดังกล่าวสร้างความสูญเสียให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประเทศชาติอย่างมาก รวมตลอดถึงสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมากด้วย ธนาคารแห่งประเทศไทยประมาณการสูญเสียที่เกิดจากการบุกยึดสนามบินระหว่างประเทศทั้ง 2 แห่งของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน จนถึงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ว่าทำให้เศรษฐกิจไทยสูญเสียไปเป็นเงินประมาณ 290 พันล้านบาทหรือประมาณร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และสร้างความเดือดร้อนให้กับนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางราว 3.4 ล้านคน¹² การเคลื่อนไหวเรียกชื่อของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า

¹² *Today* (Singapore) 8 January 2009, p. 14.

ประชาธิปไตยมีราคาแพงมาก ยิ่งการล้มล้างรัฐบาลที่มากจากการเลือกตั้งของประชาชนด้วยวิธีการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างที่ประเทศไทยประสบมาตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ยิ่งแสดงให้เห็นว่าราคาของประชาธิปไตยในประเทศไทยมีราคาแพงมากขนาดไหน

...การฉายภาพผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชนบทในลักษณะที่ดูแคลนในแบบฉบับของชนชั้นนำไทยในวาทกรรมว่าด้วย “การเมืองสะอาด” ข้างต้น มองข้ามหรือจงใจมองไม่เห็นมิติทางด้านวัฒนธรรมของการเลือกตั้งในพื้นที่ชนบทหรือที่วอล์กเกอร์เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับท้องถิ่น” (rural constitution)¹³ ในความเห็นของวอล์กเกอร์ รัฐธรรมนูญฉบับท้องถิ่นคือชุดของคุณค่าที่เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชนบทในการตัดสินใจทางการเมืองของตน กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับท้องถิ่นคือระบบการแบ่งแยกการรับรู้ของผู้เลือกตั้งในชนบท งานวิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้งในชนบทเมื่อไม่นานมานี้พบว่าผู้เลือกตั้งในชนบทไม่ได้ลงคะแนนเสียงของตนเพื่อแลกกับเงินหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ อย่างที่วาทกรรมว่าด้วย “การเมืองสะอาด” พยายามนำเสนอและตอกย้ำเสมอไป ตรงกันข้ามผู้เลือกตั้งในชนบทตัดสินใจเลือกบนพื้นฐานของคุณค่าและขนบจารีตแบบท้องถิ่น เช่น ผู้เลือกตั้งในชนบทจะเลือกผู้สมัครที่เป็นคนในท้องถิ่นมากกว่าคนต่างถิ่น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เลือกตั้งในชนบท ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยดูจากผลงานของผู้สมัคร ส่วน “ผลงาน” ก็มีความหมายที่หลากหลาย เริ่มตั้งแต่การตอบสนองต่อข้อเรียกร้องและความต้องการของท้องถิ่นของผู้สมัครว่าเป็นอย่างไร ความโปร่งใสในการทำงานของผู้สมัคร และความรับผิดชอบ

¹³ Walker, “The Rural Constitution and the Everyday Politics of Elections in Northern Thailand,” pp. 84-105.

ของผู้สมัครต่อท้องถิ่นหลังจากที่ได้รับเลือกตั้งไปแล้วเป็นอย่างไร เป็นต้น¹⁴ หากพิจารณาจากฐานคิดเรื่องรัฐธรรมนูญฉบับท้องถิ่น จึงไม่ใช่เรื่องน่าแปลกที่ผู้หญิงชาวบ้านในภาคอีสานจะรุมกันแย่งภาพถ่ายโฆษณาหาเสียงของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะตามจุดหาเสียงต่างๆ ที่นายอภิสิทธิ์ไปปราศรัย เนื่องจากเห็นว่านายอภิสิทธิ์มีหน้าตาดี แต่เมื่อถึงเวลาเลือกตั้ง บรรดา ผู้หญิงชาวบ้านเหล่านี้ ก็จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่เป็นตัวแทนของ พ.ต.ท.ทักษิณ เพราะเห็นว่าผู้สมัครดังกล่าวอยู่ในฐานะที่จะช่วยให้ความต้องการต่างๆ ของชาวบ้านสัมฤทธิ์ผลมากกว่า¹⁵ นั่นคือ ผู้เลือกตั้งในชนบท มีระบบการแบ่งแยกการรับรู้ของตนชุดหนึ่งที่แตกต่างไปจากของชนชั้นนำในเมือง และใช้ระบบการแบ่งแยกการรับรู้ชุดนี้เป็นฐานในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่ได้ถูกซื้อด้วยเงินอย่างง่าย ๆ อย่างที่วาทกรรมว่า ด้วย “การเมืองสะอาด” พยายามจะฉายภาพให้เห็น

“รากหญ้า:” ส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวม

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เลือกตั้งในชนบทหรือพวก “รากหญ้า” จึงเป็นพวกที่ “โง่เขลาและขาดข้อมูล” ก็เฉพาะจากการรับรู้ที่ไร้เดียงสาและหลงตัวเองของชนชั้นกลางและชนชั้นนำในเมืองในสังคมไทยเท่านั้น หากปราศจากซึ่งอคติและความลำเอียงในเชิงดูถูกดูแคลนนักการเมืองและผู้เลือกตั้งในชนบทจากบรรดาชนชั้นนำไทยที่สมาทานวาทกรรมว่าด้วย “การเมือง

¹⁴ Somchai, “The Thai Rak Thai Party and Elections in North-eastern Thailand,” pp. 120-121.

¹⁵ Philip J. Cunningham, “National unity: Heed poor as democracy starts from the ground up,” *Bangkok Post*, Online 18 December 2008.

สะดวก” แล้ว ก็ไม่มีทางที่นโยบายของพรรคการเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการและคุณค่าของคนชนบทอย่างนโยบายต่าง ๆ ของพรรคไทยรักไทย จะถูกกล่าวหาแบบดูแคลนว่าเป็นนโยบาย “ประชานิยม” ที่มุ่งหาเสียง/ซื้อเสียงกับผู้เลือกตั้งในชนบทเป็นสำคัญ นั่นคือ หากปราศจากอคติและความลำเอียงในหมู่ชนชั้นนำไทยที่ดูแคลนผู้เลือกตั้งในชนบทแล้ว นโยบายประชานิยมของพรรคไทยรักไทยที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้เลือกตั้งในชนบทจะกลายเป็นเครื่องมือที่แยบยลและซ่อนเร้นในการซื้อเสียงไปไม่ได้ นั่นคือ มีมายาคติชุดใหญ่ที่ถูกสร้างและตอกย้ำโดยชนชั้นนำไทย รวมตลอดถึงในแวดวงนักวิชาการไทยส่วนหนึ่งที่พยายามจะลดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมของผู้เลือกตั้งในชนบท มายาคติที่ว่าด้วยผู้เลือกตั้งในชนบทที่โง่เขลาและไร้การศึกษาที่พร้อมจะร่วมมือกับนักการเมืองชั่วฉ้อและฉวยโอกาส ด้วยการขายเสียงของตนเพื่อแลกกับสิ่งตอบแทนเล็กน้อยๆ อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องที่ย้อนแย้งมาก เมื่อผลประโยชน์ต่างๆ ที่รัฐให้ความช่วยเหลือกับภาคธุรกิจเอกชน เช่น การช่วยกอบกู้ฐานะทางเศรษฐกิจของบริษัทธุรกิจต่างๆ ที่ประสบปัญหาเศรษฐกิจโดยทุ่มเงินงบประมาณของรัฐที่ได้มาจากภาษีอากรของประชาชนทั่วประเทศเข้าไป “อุ้ม” ธุรกิจเหล่านั้น รวมตลอดถึงนโยบายลดภาษีภาคธุรกิจ การสร้างแรงจูงใจในการลงทุนแบบต่างๆ เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ กลับไม่ถูกเข้าใจว่าเป็นนโยบายประชานิยม หรือเป็นความพยายามที่จะ “ซื้อเสียง” บรรดาชนชั้นนำในเมือง ประเด็นนี้ เอเดิ้ลแมนได้ตั้งข้อสังเกตไว้อย่างแหลมคมว่าในระบบที่อัดแน่นไปด้วยความลำเอียงและเข้าข้างชนชั้นนำนั้น ความช่วยเหลือที่ให้กับคนยากคนจนและคนชายขอบ จะถูกมองว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือในระดับบุคคล ขณะที่ความช่วยเหลือ

ที่ให้กับคนรวยและคนที่มีฐานะทางสังคมหรือกลุ่มคนที่ถูกนับรวมให้เป็นส่วน
ของระบบนั้น ถือเป็นกรให้ความช่วยเหลือระบบ¹⁶

การไม่ไว้ใจการปกครองในระบบประชาธิปไตยและการ
เลือกตั้งในชุมชนชั้นนำไทย ได้หว่านเพาะเมล็ดพันธุ์ของการดูถูกดูแคลน
นักการเมืองและผู้เลือกตั้งในชนบท และนำไปสู่การรังเกียจเดียดฉันท์
ประชาธิปไตยในชุมชนชั้นนำไทย จนในที่สุดกลายเป็นพลังต่อต้าน
ประชาธิปไตยในสังคมไทย ในยุคแรกๆ ของประชาธิปไตยในสังคมไทย
ชนชั้นนำไทยมองประชาธิปไตยว่าเป็นสิ่งแปลกปลอม เข้าไม่ได้กับวัฒนธรรม
ไทยที่ให้ความสำคัญและยอมรับในความสัมพันธ์แบบจัดชั้นสูงต่ำ และ
ในความสัมพันธ์แบบนี้ พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดและมีความสำคัญ
มากกว่าประชาชน ในยุคปัจจุบัน ประชาธิปไตยถูกรับรู้ในชุมชนชั้นนำไทย
รุ่นใหม่ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเมืองไทยสกปรก การเมืองที่ใช้แต่เงิน
ทำให้ไม่สามารถได้คนดีมาปกครองประเทศ และเป็นสาเหตุที่สร้างปัญหา
ต่าง ๆ ให้กับสังคมและวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นปัญหา
คอร์รัปชันที่ระบาดไปทุกอณูของสังคม การใช้จ่ายเงินซื้อเสียง การเกิดขึ้นของ
“ระบบนักเลือกตั้ง” และ “สมบูรณาญาสิทธิขุนเลือกตั้ง” รวมตลอดถึง
ความเสียหายอื่น ๆ ที่ถูกผนึกรวมเข้าด้วยกันภายใต้ชื่อเฉพาะใหม่ที่เรียกว่า
“ระบอบทักษิณ”

¹⁶ Edelman, “The Political Language of the Helping Professions,” in *Political Language*,
pp. 73-74.

สรุป

การเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้สร้างแหล่งความชอบธรรมทางการเมืองชนิดใหม่ให้กับนักการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในระบบการเลือกตั้งแบบเขตพื้นที่ ผู้เลือกตั้งไม่มีโอกาสล่วงรู้ได้เลยว่าใครจะมาเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศ เนื่องจากนายกรัฐมนตรีไม่มีความชอบธรรมจากการเลือกตั้งของประชาชนทั่วประเทศโดยตรง แต่ต้องขึ้นกับเสียงสนับสนุนของ ส.ส.เขตพื้นที่ในรัฐสภา แต่การเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อ อนุญาตให้ทักษิณสามารถกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมทางการเมืองของตนว่าได้รับฉันทานุมัติจากประชาชนที่เป็นเสียงส่วนใหญ่ของประเทศโดยตรงให้เข้ามาบริหารประเทศ การเลือกตั้งจึงทำหน้าที่จัดแบ่งและแบ่งแยกทั้งเวลาและอำนาจไปพร้อมๆ กัน ในช่วงการเลือกตั้ง อำนาจอยู่ที่ผู้เลือกตั้งในชนบทเนื่องจากเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในช่วงเวลานี้ ผู้เลือกตั้งในชนบทเลือกผู้นำและเลือกรัฐบาลผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่หลังการเลือกตั้ง ชนชั้นนำในเมืองที่ไม่พอใจกับผลการเลือกตั้ง ไม่พอใจกับการตัดสินใจทางการเมืองของผู้เลือกตั้งในชนบท ก็ใช้พลังอำนาจของตนล้มล้าง ยกเลิก หรือลดความชอบธรรม ฉันทานุมัติของผู้เลือกตั้งในชนบท ไม่ว่าจะในรูปของการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2540 หรือการเคลื่อนไหวของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยก็ตาม... การเลือกตั้งจึงตอกย้ำการแบ่งแยกการรับรู้และการจับขั้วทางการเมืองในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น

...ในฐานะที่เป็นกลไกหนึ่งในการแบ่งแยกการรับรู้ของสังคมไทย การเลือกตั้งกลายเป็นพลังในการแบ่งแยกที่สำคัญเกี่ยวกับการรับรู้ทางการเมืองระหว่างผู้เลือกตั้งในชนบทกับผู้เลือกตั้งในเมือง การศึกษาการเมืองของสุนทรียศาสตร์ในประเทศไทยจะช่วยให้เราเข้าใจถึงการจับขั้ว

และแบ่งแยกทางการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา การเมืองของสุนทรียศาสตร์ช่วยให้เราเห็นถึงบทบาทของการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือหนึ่งในสังคมในการจัดแบ่งและแบ่งแยกการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน การแบ่งแยกการรับรู้ทางการเมืองที่นำไปสู่การจับขั้วและการแตกแยกทางการเมืองที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมการเมืองไทย การเข้าใจการแบ่งแยกการรับรู้นี้จะช่วยให้เราเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

บรรณานุกรม

- จาตุรนต์ ฉายแสง. (2552). ความจริง วิกฤตประชาธิปไตย: 27 ประเด็นที่สังคมไทยต้องการคำตอบ. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: สถาบันศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย.
- Anderson, Benedict R. O’G (1990). “Murder and Progress in Modern Siam,” *New Left Review*, 181 (May-June): 33-48.
- Bangkok Post Online. (2008) Retrieved December 18, 2008, from <http://www.bangkokpost.com/>
- Cunningham, P. J. (2008). National unity: Heed poor as democracy starts from the ground up.
- DeVotta, N. (2002) “Illiberalism and Ethnic Conflict in Sri Lanka,” *Journal of Democracy*, 13, 1 (January): 84-98
- Edelman, M. (1977). *Political Language: Words That Succeed and Policies That Fail*. Orlando: Academic Press.
- Harvey, D. (1989). *The condition of postmodernity: an enquiry into the origins of cultural change*. Oxford: Basil Blackwell.
- McCargo, D. (2001). Populism and reformism in contemporary Thailand. *South East Asia Research*, 9(1), 89-107.
- Rancière, Jacques. (2006). *Hatred of Democracy*. Trans. Steve Corcoran. London: Verso.
- Somchai Phatharathananunth. (2008) “The Thai Rak Thai Party and Elections in North-eastern Thailand.” *Journal of Contemporary Asia*, 38, 1: 106-123.
- The Nation Online. (2009). Exclusive Interview with US Secretary of State.
- Thongchai Winichakul. (2008) “Toppling Democracy,” *Journal of Contemporary Asia*, 38, 1: 11-37.

24 | วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 มกราคม-มิถุนายน 2557

Walker, Andrew. "The Rural Constitution and the Everyday Politics of Elections in Northern Thailand." *Journal of Contemporary Asia*, 38, 1, 2008: 84-105.